

Praten in de puszta: de EURING General Assembly, Hongarije, augustus 2007

Hans Schekkerman

Eind augustus van dit jaar hield EURING, de koepelorganisatie van Europese ringcentrales, haar tweejaarlijkse 'ledenvergadering' in Fertőújlak, aan de zuidoever van het Neusiedlermeer net over de Oostenrijks-Hongaarse grens. Namens het Vogeltrekstation bezochten Henk van der Jeugd en ondergetekende deze twee dagen durende bijeenkomst. Hier een kort verslag.

Fertőújlak is een klein dorpje in het Fertő-Hanság National Park dat de zuidelijke oever van het Neusiedlermeer en het aangrenzende riet- en steppengebied omvat. De vergadering werd gehouden in het bezoekerscentrum-annex-gastenverblijf van het nationale park, gevestigd in een gebouw dat tijdens de koude oorlog als onderkomen diende van de soldaten die de grens moesten bewaken. Een grote uitkijktoren herinnert nog aan die tijd. 's Morgens voordat de vergadering begon was er gelegenheid een kijkje te nemen bij de lokale ringgroep. De eerste ochtend regende het echter zodat de mistnetten in het riet dicht bleven en alleen enkele kleine strandlopers, bosruiters en een dodaars werden gevangen in inloophooien in een ondiepe plas. De tweede ochtend was het weer opgeknapt. Er was maar tijd voor één mistnetronkje, maar dat leverde naast een stuk of 80 ringmussen (!) ook drie grote karekieten, een blauwborst, een snor, een ijsvogel, een baardman en een zwartkoprietzanger op (en oh ja, ook een kleine karekiet). Ook afgezien van deze vangsten was de omgeving de moeite waard, met onder andere waarnemingen van zeearend, slangenarend, zwarte ooievaar en bijeneter vanaf het terras tijdens de koffiepauze.

Toch hebben we vooral binnen gezeten en intensief overlegd met de ongeveer 60 aanwezige vertegenwoordigers van ca. 30 van de 45 Europese ringcentrales.

Voor ons was het de eerste keer dat we de General Assembly bezochten, dus een mooie gelegenheid om met collega's kennis te maken. Waar in het verleden naar het schijnt veel tijd werd besteed aan het bespreken van de stand van zaken bij de aangesloten ringcentrales, was er nu een korte huishoudelijke vergadering gevolgd door een aantal sessies gewijd aan specifieke onderwerpen. Korte rapportages van de ontwikkelingen bij de verschillende ringcentrales zijn in te zien op de EURING website op www.euring.org/meeting/general_assemblies/hungary_2007. Tijdens de vergadering werd Henk van der Jeugd benoemd als bestuurslid van EURING. De speciale sessies waren gewijd aan het Europese CES project, de EURING Data Bank, activiteiten op het gebied van vogelgrieponderzoek en de mogelijkheid om te komen tot gezamenlijke analyses en ringprojecten aan trekkende watervogels in het kader van de Bonn-Conventie.

In een groot aantal Europese landen loopt tegenwoordig een Constant Effort Site project, veelal in opzet sterk gelijkend op het Engelse (en het Nederlandse) CES. In een sessie werd aandacht besteed aan de mogelijkheden die dit biedt om op Europese schaal een vinger aan de pols van zangvogelpopulaties te houden. Henk van der Jeugd presenteerde de analyse van het Nederlandse CES-materiaal die in het voorgaande nummer van Op Het Vinkentouw is verschenen, en Stephen Baillie (BTO, Engeland) een nieuwe methode om bij overlevingsberekeningen onderscheid te maken tussen lokale vogels en eenmalige doortrekkers. Romain Julliard van de Franse ringcentrale liet de eerste resultaten zien van een analyse van de gecombineerde broedsuccesgegevens uit een tiental Europese CES-projecten. Er bleken opvallende overeenkomsten te zijn in de jaarschommelingen van het aandeel jonge vogels in de vangsten, tussen verschillende soorten en tussen verschillende landen bij dezelfde soort. Verdere analyse van het materiaal is dus zeer de moeite waard, en afgesproken is dat we de CES-gegevens gaan onderbrengen in een gezamenlijke database, die een onderdeel wordt van de EURING Data Bank.

In de EURING Data Bank (EDB) verzamelt EURING alle terugmeldingen van de bij haar aangesloten ringcentrales, zodat er een centrale bron is waaruit onderzoekers kunnen putten die met de gegevens aan de slag willen. De EDB is sinds 2006 gehuisvest bij de BTO in Engeland, waar hij wordt beheerd door vrijwilliger Chris du Feu. Op het moment bevat de EDB 4.8 miljoen terugmeldingen afkomstig van 27 verschillende ringcentrales, en er wordt gewerkt aan het opnemen van gegevens van de overige. Het is de bedoeling dat uiteindelijk alle ringcentrales jaarlijks een kopie van hun eigen terugmeldingenbestand insturen naar de EDB, zodat die *up to date* blijft en ook foutencorrecties in de EDB terecht komen. Een speciale workshop was gewijd aan het bestandsformaat dat daarbij gehanteerd moet worden; ondanks de gestandaardiseerde EURING-code blijkt hierin tussen centrales nog veel verschil te zitten! Ook de noodzaak om de code aan te vullen werd besproken, in dit geval voor het opnemen van de CES-data en van biometrische gegevens. Dit soort technische zaken worden in detail uitgewerkt door het EURING-Codecomité, waarvan Gerrit Speek lid is.

Met de nieuwe activiteit rond de EDB is ook het aantal verzoeken om gegevens toegenomen; in de afgelopen anderhalf jaar zijn er 37 zulke verzoeken afgehandeld, variërend van terugmeldingen van in Engeland overwinterende blauwe kiekendieven tot de herkomstgebieden van watervogels die in de Afrikaanse Sahelzone overwinteren. Bij gegevensaanvragen wordt overigens altijd eerst toestemming gevraagd aan de nationale ringcentrales. Een publicatie naar aanleiding van deze dataleveranties is al verschenen, een aantal andere is in voorbereiding. Hieruit blijkt wel dat met een goed werkende EDB het gebruik van ringgegevens door wetenschap en maatschappij sterk kan worden gestimuleerd.

Hoewel EURING vooral een samenbindende rol vervult tussen de Europese ringcentrales en het gebruik van ringgegevens door derden

stimuleert via de EDB, is de organisatie soms ook zelf betrokken bij onderzoek. In de afgelopen tijd gebeurde dat op het gebied van de mogelijke verspreiding van vogelgriep door (water)vogels. In opdracht van de Europese Commissie hebben Wetlands International en EURING op een rij gezet welke vogelsoorten eventueel vogelgriep zouden kunnen verspreiden, en welke trekbewegingen die soorten in Europa maken. Een mooie uitwerking daarvan is het '*Migration Mapping Tool*', een internetapplicatie waarmee ringterugmeldingen van 23 'risicosoorten' interactief zichtbaar worden gemaakt. De gebruiker kiest een gebied waarin hij is geïnteresseerd (bijvoorbeeld België en Nederland) en een vogelsoort, en krijgt dan op kaart een overzicht van alle terugmeldingen in de EDB, zowel in totaal als in 'filmbeelden' per maand. Met speciaal ontwikkelde methoden is de ruimtelijke verspreiding van terugmeldingen samengevat in contouren, en zijn in de gegevens verschillende typen trekbewegingen onderscheiden. Ook kan men een locatie elders kiezen (middels coördinaten of via Google maps), waarna een tabel een overzicht geeft van de vogelsoorten en de maanden waarvoor ringterugmeldingen die locatie verbinden met het interessegebied. Die optie is natuurlijk interessant voor de beleidsmaker die zich bij een vogelgriepuitbraak in -bijvoorbeeld- de Donaudelta afvraagt hoe vaak er trekvogels van daar naar Nederland komen. Maar het *Migration Mapping Tool* biedt ook mogelijkheden voor breder geïnteresseerden om de Europese ringgegevens van watervogels te verkennen. Zie de website op <http://blx1.bto.org/ai-eu/>. Hier is ook een literatuuronderzoek te vinden, gedaan door het VT en SOVON Vogelonderzoek Nederland, waarin de relatie tussen watervogels en vogelgriep vanuit een andere kant wordt bekeken: wat weten we van de mogelijke gevolgen van een vogelgriepuitbraak voor wilde populaties van watervogels? Heel weinig, zo blijkt, en dat komt vooral omdat nog nauwelijks is onderzocht wat de overlevingskans is van met het virus besmette wilde vogels.

Het project PARDAEW (dat staat voor '*Pilot Analysis of Ringing Data for African-Eurasian Waterbirds*') is een initiatief voortkomend uit het

African-Eurasian Waterbird Agreement (AEWA), een internationaal natuurbeschermingsverdrag onder de Bonn Conventie (voor de bescherming van trekkende diersoorten). Besproken werd hoe Europese ringgegevens gebruikt kunnen worden om een beter beeld te krijgen van de trekwegen, de pleisterplaatsen en de populatieontwikkeling van de onder deze verdragen vallende watervogelsoorten, maar ook welke initiatieven ontwikkeld kunnen worden om 'gaten' in onze kennis op te vullen met gericht ringwerk in specifieke gebieden of aan specifieke vogelgroepen. Dit project zal in de komende jaren nader uitgewerkt worden.

De laatste sessie van de bijeenkomst was gewijd aan een 'Europese Vogeltrekatlas'. Nu in diverse Europese landen boeken zijn uitgebracht of in voorbereiding zijn die een overzicht geven van de nationale ringterugmeldingen, komt ook het idee (weer) op om een compilatie van deze gegevens op Europese schaal uit te brengen. De aanwezige ringcentrales vonden het een goed idee dat EURING dit oppakt, maar over de vorm die zo'n atlas zou moeten krijgen (boek, DVD, website, anders) moet nog verder nagedacht worden. Niet alleen om concurrentie met de nationale atlassen te vermijden, maar ook omdat er van veel soorten zo veel terugmeldingen zijn dat het simpelweg plotten van ring-en meldplaatsen op een kaart een onontwarbare vlek zou opleveren. Ook hierover zullen we de komende jaren nog meer horen.

Ringstation in de puszta
(en in de regen). Foto: EURING

